

**TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN
YETİŞTİRMEDE PARASIZ YATILILIK
VE BURSLULUK UYGULAMALARI**

Dr. Mehmet ŞEREN

© Copyright 2021

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

*Bu çalışma, "Öğretmen Yetiştirmede 3580 Sayılı Yasayla Getirilen Parasız Yatılılık ve Bursluluk Uygulaması" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

ISBN

978-625-8430-50-9

Kitap Adı

Türkiye'de Öğretmen Yetiştirmede Parasız Yatılılık ve
Bursluluk Uygulamaları

Yazar

Dr. Mehmet ŞEREN

ORCID iD: 0000-0001-6584-7622

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbbacılık

Bisac Code

SOC000000

DOI

10.37609/akya.965

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

TEŞEKKÜR

Öğretmen yetiştirme, diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de önemli bir eğitim sorunu olmuş ve olmaya devam etmektedir.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde kuşkusuz bir çok insanın çok değerli katkıları olmuştur. Bu nedenle, araştırmanın yapılması süresince danışmanlığı yanında, çok yakın ilgi ve desteğini gördüğüm, değerli danışmanım ve hocam Sayın Prof. Dr. Sudi Bülbül'e emeği ve katkılarından dolayı saygı borçluyum.

Araştırma önerisinin belirlenip geliştirilmesinden başlayarak, araştırmanın her aşamasında görüş ve önerilerinden yararlandığım sayın Prof. Dr. Saim Kaptan'a en içten saygı ve şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

Çalışmalarım sırasında bana destek veren Sayın Prof. Dr. Leyla Küçükahmet ve Mukadder Tutumlu'ya şükran borçluyum.

Yardım ve desteklerini benden esirgemeyen, Prof. Dr. Battal Aslan ve Dr. Bekir Türkmen'e teşekkür ederim.

Bu arada, çalışmalarım sırasında, gösterdikleri sabır ve hoşgörü için, kızlarım Özlem ve Özge'ye, özveri örneği gösteren eşim Beyhan Şeren'e sevgilerimi belirtmek isterim.

Ayrıca, araştırmanın yapılması aşamalarında yardımlarını gördüğüm MEB. Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğü çalışanlarına, Anketlerin uygulanmasında yardımlarını esirgemeyen fakülte ve yüksekokul öğretim elemanlarına, istatistiksel çözümlemeleri yapan H.Ü. Bilgi İşlem Merkezi çalışanlarına, tezin yazılmasında emeği geçen Gazi Büro çalışanlarına sevgi ve saygılarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

Giriş	1
Türkiyede Öğretmen Yetiştirme	4
İlköğretime (İlkokul) Öğretmen Yetiştirme	4
Ortaöğretime (Ortaokul-Lise) Öğretmen Yetiştirme	7
Öğretmen Yetiştirmede 1982 Sonrası	11
Parasız Yatılılık ve Bursluluk Uygulaması	13
Problem	16
Alt Problemler	16
Araştırmanın Önemi	17
Sayıtlılar	18
Sınırlılıklar	18
Tanımlar ve Kısaltmalar	19
İlgili Araştırmalar	19

BÖLÜM 2

Yöntem	23
Araştırmanın Modeli	23
Evren	23
Örneklem	25
Verilerin Toplanması	26

Anketlerin Uygulanması.....	26
Verilerin Çözümlemesi.....	27

BÖLÜM 3

Bulgular ve Yorum.....	29
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	29
Biyoloji	29
Fizik	34
Kimya	38
Matematik.....	42
Coğrafya.....	46
Tarih.....	46
İkinci Alt Problemle İlişkin Bulgular	47
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	50
Parasız Yatılı ve Burslu Öğrencilerin Kişisel Özellikleri.....	50
Cinsiyet	50
Fakülte ve Yüksekokulları	51
Bitirdikleri Lise ve Dengi Okullar	51
Ortaöğretim Yaptıkları Bölgeler	52
Babalarının Öğrenim Düzeyleri	53
Babalarının Mesleği.....	54
Tercih Sıralarına Göre Dağılım.....	54
Öğretmenlik Mesleğine İlgi Düzeyleri.....	55
Parasız Yatılı ve Bursluluk Uygulamasının Öğrenim Görülen Fakülte ve Yüksekokulu Tercihteki Etkisi	56
Başka Bir Yükseköğretim Kurumunu Kazanmaları Durumunda Öğretmen Yetiştiren Kurumları Tercihleri Hakkındaki Görüşleri	57

Öğrencilerin, Öğrenim Gördükleri Fakülte ve Yüksekokulu Tercihlerinde Öneri Alıp Almadıkları Konusundaki Görüşleri	58
Öğretmenlik Mesleğinin Toplumdaki Yeri.....	58
Öğretmenlik Mesleğinin Kazanç Durumu.....	59
Öğretmen Olarak Çalışmanın Vereceği Zevk.....	60
Parasız Yatılı ve Burslu Öğrencilerin, Türkiye'nin Çeşitli Bölgelerindeki Yaşam ve Öğretmenlik Yapma Koşulları Hakkındaki Görüşleri	60
Parasız Yatılı ve Burslu Öğrencilerin, Öğretmen Olduklarında Çalışmak İstedikleri Bölge	61
Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğinin Kendilerine Sağlayacağı Yükselim Olanakları Hakkındaki Beklentileri..	62
Öğretmen Yetiştirme	63
Parasız Yatılı ve Burslu Öğrencilerin Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Alınacak Öğrencilerin Sınavlarına İlişkin Görüşleri	63
3580 Sayılı Yasa'nın, İstekli ve Başarılı Öğrencilerin Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Gelmelerini Etkileme Derecesi.....	64
Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Okutulan Derslerin Önem Derecesi.....	65
Zorunlu Hizmet Dışında İsteğe Bağlı Olarak Öğretmenlik Yapma Durumu.....	66
Parasız Yatılı ve Burslu Öğrencilerin, Öğrenim Gördükleri Fakülte ve Yüksekokulu Tercihlerinde İşe Girme Güvencesinin Etkisi.....	67
Zorunlu Hizmeti Tamamladıktan Sonra Öğretmenlik Mesleğinden Ayrılma Durumu.....	68
Parasız Yatılı ve Burslu Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Başladıklarında Ek Bir İş Yapıp Yapmama Konusundaki Düşünceleri.....	69

Parasız Yatılı ve Burslu Öğrencilerin Öğretmenlerin Kamuya Ait Örgün ve Yaygın Eğitim Kurumlarının Dışında, Ücretli Ders Vermelerine İlişkin Görüşleri	70
Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	70
Cinsiyet	71
Babanın Öğrenim Düzeyi.....	74
Babanın Mesleği.....	77
Sonuç ve Öneriler	81
Sonuçlar	81
Öneriler	89
Kaynaklar	93

KAYNAKLAR

1. AKYÜZ, Yahya
1978 Türkiye’de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri (1848-1949) Ankara: Doğan Basımevi
2. ATAÜNAL, Aydoğan
1994 Türkiye’de İlkokul Öğretmeni Yetiştirme Sorunu (1923-1994): Ankara Milli Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim Genel Müdürlüğü
3. BURSALIOĞLU, Ziya
1987 Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış (Genişletilmiş yedinci baskı) Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fak. Yayınları
4. BÜLBÜL, Sudi
1979 “Üniversitede Öğretmen Yetiştirme ve Hacettepe Örneği” (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi
1994 “Öğretmen Yetiştirmede Nitelik Sorunu” 1994 Dünya Tüketiciler Günü, Türk Eğitiminde Kalite Paneli Ankara: Türk Standartları Matbaası
5. BÜYÜKKARAGÖZ, S. Savaş
1987 “Genel Ortaöğretime Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumları Programlarının Dünü ve Bugünü” Öğretmen Yetiştiren Kurumların Dünü, Bugünü, Geleceği Sempozyumu, Gazi Eğitim, Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakülteleri 8-11 Haziran. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları
6. COMBS, A.W. ve R.A. Blume, A.J. Newman, H.L. Wass
1974 Education of Teachers: A Humanistic Approach to Teacher Preparation Boston: Allyn Bacon
7. COŞTUR, Recai
1989 “Lise Öğrencilerinin Yükseköğretim Programları Tercihleri, Bilişsel Tarzları ve Mesleki İlgileri Arasındaki İlişkiler” (Yayınlanmamış doktora tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi

8. ÇAĞLAR, Doğan
1987 “Öğretmen Adaylarının Seçimi ile İlgili Uygulamaların Dünü Bugünü Yarını” Öğretmen Yetiştiren Kurumların Dünü, Bugünü, Geleceği Sempozyumu, Gazi Eğitim, Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakülteleri 8-11 Haziran. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları
9. DARLING-HAMMOND, Linda ve G. Haggstrom, L.Hudson, J.Oakas
1987 Resources for Schooling: Teacher, Time and Opportunities to Learn Rand Wd 2986 November
10. DEMİRTAŞ, Abdullah
1987 “İlkokula Öğretmen Yetiştirme, Biçim ve Yaklaşımlar”Öğretmen Yetiştiren Kurumların Dünü, Bugünü, Geleceği Sempozyumu, Gazi Eğitim, Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakülteleri 8-11 Haziran. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları
11. DPT
1963 Kalkınma Planı, Birinci Beş Yıl, 1963-1967 Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası
1967 Kalkınma Planı, İkinci Beş Yıl, 1968-1972 Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası
1973 Yeni Strateji ve Kalkınma Planı, Üçüncü Beş Yıl,1973-1977 Ankara: Başbakanlık Basımevi
1979 Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1979-1983 Ankara: Başbakanlık Basımevi
1985 Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989 Ankara: Başbakanlık Basımevi
12. DUMAN, Tayyip
1988 “Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme” (Yayınlanmamış doktora tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi
13. GIROUX, H.A. ve P. McLaren
1986 “Teacher Education and the Politics of Engagement; The Case for Democratic Schooling” Harvard Educational Review Vol. 56 No 3 Copyright C President and Fellows Of Harvard College Ohio: Miami University.
14. GRIFFITH, Francis
1983 “Teacher Are Part of the Problem” American Education October
15. GÜÇLÜOL, Kemal
1987 “Öğretmen ve Öğretmen Yetiştirme” Çağdaş Eğitim Eylül (1987) 136: 6-8

16. KARAGÖZOĞLU, Galip
1986 “Yükseköğretime Geçişte Öğretmenlik Mesleğine Yönelme” Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nin 17-19 Kasım 1986 tarihlerinde Ankara’da düzenlediği “Çağdaş Gelişmeler Işığında Türkiye’de Eğitim Fakültelerinin Yeri ve Rolü” (Çoğaltma)
1987 “Yükseköğretime Geçişte Öğretmenlik Mesleğine Yönelme” Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü, Bugünü, Geleceği Sempozyumu, Gazi Eğitim, Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakülteleri 8-11 Haziran Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları
1988 “Toplumda Öğretmenlik Mesleğinin Yeri ve Sorunları” Çağdaş Eğitim Ocak (1988) 118; 4-6
17. KAPTAN, Saim
1977 Bilimsel Araştırma Teknikleri (Genişletilmiş İkinci Basım) Ankara: Rehber Dağıtım
1991 “Öğretmen Yetiştirmede Alarm Zilleri Çalıyor” Çağdaş Eğitim Şubat (1991) 164; 3-4
18. KAPTAN, Saim ve Diğerleri
1980 Öğretmen Yetiştirme Üzerine Bir Araştırma Ankara: Hacettepe Üniversitesi
19. KARASAR, Niyazi
1981 Araştırmalarda Rapor Hazırlama Yöntemi (Üçüncü Baskı) Ankara: Bahçelievler P.K. 33
1982 Bilimsel Araştırma Yöntemi Ankara: Matbaş Matbaacılık ve Ambalaj Sanayii
20. KAVCAR, Cahit
1987 “Yüksek Öğretim Okulu’nun Öğretmen Yetiştirmedeki Yeri” Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü, Bugünü, Geleceği Sempozyumu, Gazi Eğitim, Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakülteleri 8-11 Haziran Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları
21. KAYA, Yahya Kemal
1981 İnsan Yetiştirme Düzenimiz (Geliştirilmiş üçüncü baskı) Ankara: Erk Basımevi
22. KOÇER, Hasan Ali
1967 Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Problemi (1848-1967) Ankara: Yargıoğlu Matbaası
1983 “İlkokul Öğretmeninin Yetiştirilmesi” Cumhuriyet Döneminde Eğitim İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
1987 Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu Ankara: Uzman Yayınları

23. KÜÇÜKAHMET, Leyla
1976 Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları (Program Geliştirme Açısından Bir Yorum) Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları
1993 Öğretmen Yetiştirme (Program ve Uygulamaları) Ankara: G.Ü. İletişim Fakültesi Matbaası
24. LOMBO, John M.
1971 Why Teacher Fail Ohio: A Bell and Howell Company, Columbus
25. MEB
1975 Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrası (Öneriler, Konuşmalar, Kararlar) Ankara: Milli Eğitim Basımevi
1981A Onuncu Milli Eğitim Şûrası (Öneriler, Konuşmalar, Kararlar) Ankara: Milli Eğitim Basımevi
1981B Milli Eğitimle İlgili Kanunlar I. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
1982 Onbirinci Milli Eğitim Şûrası (Öneriler, Konuşmalar, Kararlar) Ankara: Milli Eğitim Basımevi
1989 Öğretmen Yetiştirme Danışma Kurulu Toplantısı (Raporlar. Görüşmeler. Öneriler) Ankara: Milli Eğitim Basımevi
1990 Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol'un TBMM 1991 Yılı Bütçe Konuşması Ankara: Milli Eğitim Basımevi
1991 Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğü Brifingi Ankara: Milli Eğitim Basımevi
1992 Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon ve İşbirliği Toplantısı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
26. MEGSB
1988A "İlköğretim Okulları İçin Öğretmen Yetiştirme Sekiz Yıllık İlköğretim Geliştirme Planı Komitesi İkinci Çalışma Grubu Raporu" (Çoğaltma)
1988B "Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme" XII. Milli Eğitim Şûrasına Sunulmak Üzere Hazırlanan Rapor (Çoğaltma) Ankara: MEGSB. Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı
27. OĞUZKAN, Ferhan
1983 "Orta Dereceli Okul Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi" Cumhuriyet Döneminde Eğitim Ankara; Milli Eğitim Basımevi
1987 "Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirmenin Dünü ve Bugünü" Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü, Bugünü, Geleceği Sempozyumu, Gazi Eğitim, Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakülteleri 8-11 Haziran Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları
1988 Öğretmenliğin Üç Yönü (Genişletilmiş altıncı basım) Ankara: Kadioğlu Matbaası

28. OZANKAYA, Özer
1976 Toplumbilimine Giriş Ankara: S.B.F. Basın Yayın Yüksekokulu Matbaası
29. ÖSYM
1989 1989 Öğrenci Seçme ve Yetiştirme Sınavı İkinci Basamak Kılavuzu Ankara: ÖSYM Yayınları
1990A 1990 Öğrenci Seçme Yerleştirme Sınavında Adayların Yükseköğretim Programlarına İlişkin Tercihleri Ankara: ÖSYM Yayınları
1990B 1988 Öğrenci Seçme Yerleştirme Sınavıyla Yükseköğretim Programlarına Yerleştirilen Adaylar Ankara: ÖSYM Yayınları
1991 1991 Öğrenci Seçme Yerleştirme Sınavı İkinci Basamak Kılavuzu Ankara: ÖSYM Yayınları
30. ÖZYÜREK, Leyla
1983 “Türkiyede Öğretmen Yetiştirmede Eğilimler” Milli Eğitim Dergisi, Mart (1983) 60: 9-12 Resmi Gazete
1989 “Öğretmen ve Eğitim Uzmanı Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarında Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun” 4 Temmuz 1989, 20215: 1-3
1989 “Öğretmen ve Eğitim Uzmanı Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarında Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Yönetmelik” 4 Temmuz 1990, 20215:301-37
31. SARACALOĞLU, Asuman Seda
1992 Türk ve Japon Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Karşılaştırılması İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi
32. SERENGİL, Faruk Kadri
1987 “Temel Eğitimde 1. Kademeye Öğretmen Yetiştirme Problemi” Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünyü, Bugünü, Geleceği Sempozyumu Gazi Eğitim, Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakülteleri 8-11 Haziran Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları
33. SÖZER, Ersan
1991 Türk Üniversitelerinde Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Öğretmenlik Davranışlarını Kazandırma Yönünden Etkililiği Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
34. ŞEREN, Mehmet
1982 “Türkiyede Köye Öğretmen Yetiştirme Deneyimi Köy Enstitüleri Sistemi” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi
35. TANNER, Roger
1986 “The Teacher Education Reform” Swedish National Board of Education Information Section Gamisons Tryckeriet, Stockholm

36. TEKİN, Halil

1973 “Yabancı Diller ve Gazi Eğitim Enstitüleri Öğrencilerinin Bu Okullara Girmelerinde Etkili Olan Etmenler” (Yayınlanmamış doktora tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi

TETENBAUM, Toby J. ve Thomas A. Mulkeen 1986 “Designing Teacher Education for the Twenty—first Century” Journal of Higher Education Vol. 57 No. 6 (November/December 1986) Ohio: State University Press

37. TÜRKOĞLU, Adil

1988 Eğitim Yüksekokulları Program Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi

38. UYSAL, Şefik

1969 “Bireysel ve Toplumsal Faktörlere Göre Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimleri” (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi

39. UZER, Ayşe Sibel

1987 “Lise Öğrencilerinin Yükseköğretim Programlarının Tercihleri ile Kendi Yetenek İlgisi ve Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkiler” (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi